

f. 9.

Sárospataki

Ifjúsági Közlöny

Főszerkeztő:

Stunda István

Társzerkeztők

Kósa Szabó Pál és Illyés Bertalan

Felelős szerkeztő:

Kriston Antal

TARTALOM:

Nem magunkért, az igazságért. —
 Novák József: Merre . . . Meddig . . . ?
 (vers). — Kriston A.: Egy ifjú éle-
 téből. — Szabó Andor: A legatio tör-
 ténete. — Kollár G.: Félhomályban
 (vers). — Kiss Géza: Hogyan jártam
 én meg Amerikát? — Kriston A.:
 Panama úr historiájából. — Tarka-
 ságok. — Irodalom. — Egyleti élet. —
 Hírek — Szerk.üzenetek — Hirdetések.

Kiadóhivatali főnök: Halász Ernő. — Kiadja: a „Főiskolai Ifjúsági Egyesület.”

Megjelenik július és
augusztus kivételé-
vel havonta egyszer

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Sárospatak. Kollégium.

Előfizetés
egész évre 5 kor.

XXXIII. évfolyam.

8—9. szám.

1917 május—június

A főiskolai könyvkereskedésben bárhol megjelent könyvek eredeti bolti árban kaphatók.

Raktáron: Jogi, theologiai, szépirodalmi, imakönyvek és ifjúsági iratok. Írószerek, levélpapírok, hegedü-kellékek, festészeti és fenyképészeti cikkek jutányos áron kaphatók. — Vidéki megrendeléseket azonnal elintézzük.

Főiskolai könyvkereskedés és könyv-
kötészeti kezelőség. Sárospatak.

Nagy választék képeslapokban, hetenkint ujdonság!
Háborus iratok. Térképek.

A 'Központ'

vendéglőben

minden, ami jó, kapható. Kőbányai sörök, izletes ételek, különféle villásreggelik, kiűnő zaclik, jó borok. Ezenkívül elvállal bankettek rendezését, bálokban ételek és italok szolgáltatását s jó, tiszta kiszolgálásról gondoskodik

Klein Ábrahám,

a „Központ” tulajdonosa.

S HA NINCS STENDIG S.

pontosan járó órája, keresse meg
óras és ékszerész sárospataki üzletét, mely a legmegbízhatóbb bevásárlási forrás. — Zseb és ébresztő órák, arany ezüst és szíj láncok, mindennemű ékszerek a legnagyobb választékban kaphatók. — Villanylámpák a legkülönfélébb kivitelben, 6 óráig égő elem csak 50 fill. Becserél s javít órákat két évi jótállással.

NYOMTATVÁNYOK

ugymint
heti és havi folyó-
iratok, üzleti nyomtatványok,
levélpapírok, borítékok, névjegyek,
stb. a legmodernebb kivitelben
készülnek a Reform. Főiskolai
nyomdában Sárospatakon.

Hentes

üzletem szerda és péntek kivételével a hétnek többi napján nyitva. Friss hentesárúk állandóan kaphatók.

A fogyasztóközönség szíves pártfogását kérem és vagyok tisztelettel **Sviatkó János.**

mig egy sereg, *éltető hajszálgyökér* más talajból szívja a táplálékot.

Az okok nagyjából külsők: *régiek* és egyre fellépő *újabb és újabbak*. Régiek: *a studiumok terjedelmes volta, az igen magas heti óraszám, a lakás-miséria*. Igaz, hogy ezek megvoltak a régi világban s mégis dolgoztak . . . De az is igaz, hogy ezek kedvezőbb volta mellett áldásosabb, gazdagabb lett volna a munkálkodás a multban is. Azonban bénító erejük csak az újabb okokkal kapcsolatban lépett fel a maga teljességében. Az újabbak közül első helyen kell említenünk a theologus ifjuság tagjainak szerfelett csekély számát. Harmincöten voltunk 250—300 helyett. Tizedrésznyi erővel kellett azokat a teendőket teljesíteni, melyeket az ifjusági élet hagyományos intézményeinek történeti folytonossága megkövetelt s megkövetel. E súlyos okot csak hizlalta az iskola-évnek a rendesnél jóval rövidebb volta. Ez utóbbi nagyban mérgezte egy öreg hibának, a studiumok terjedelmességének fulánkját. Szeptember-, május- és juniusban a legalkalmasabb és legkellemeesebb munkaidőt veszítettük el. A theologus-diák napja szét van darabolva. Alig van napjában két egymásután következő órája, melyet az önképzésre fordíthatna. A rendkívüli, de mégis kötelező órákkal heti óraszámoly magas numerust mutat, hogy önképzésre még a legjobboknak is csak lopva van ideje, a társadalmi élet pedig feltétlen ugynevezett paragrafusos kötelességmulasztást vonna maga után. Ha régebben egy-két munkálkodó nem jelent meg egymásik órán, fel se tűnt, ma kettő-hárommal az egész év hiányzik.

Hátra van még a két ikertestvér: a fűtés-világítás. A fűtés ősidők óta csak névleges fogalom a diák-gárdában. Még csak nem is régen a legtöbb helyen a diákok maguk szereztek be a fát s fűtöttek. Ma is ők fűtenek, de más adná a fát. Ez a lakásadó privilégiuma, melyhez ő szigoruan ragaszkodik. Miért? (Nem akarja, hogy a kellemetlen fázásérzet miatt csak egy jöttát is mulasszon a diák.) Elméletileg nagyon szép a felelet, csak az a huncut gyakorlat meg ne cáfolná. Nappal hideg és kietlen a diák kamara, órán lakó. Ha az illető theologus és épen január van, az az ő pechje. Még csak nem régen is, könnyen kibirtuk az usus

mellett. Volt az olvasó egyletnek két jól fűtött s világított terme, honnan csak késő este húzott hazafelé a szorgoskodó diák. De az éven merre volt asylum?! Ha este el is lebbent a diákszoba jégvirágos függőnye, ott volt a sötétség, vagy ami még attól is rosszabb, egy rezgő, gyenge gyertyafény elmosódott, avult litográf iráshoz. A szökő isk. évet ugyszólván a téli hónapok alkották. S akkor is, ha világosság volt, nem volt meleg, ha volt is meleg, ritkán volt fény. Fény és meleg ellentétes fogalmakká lettek sok gárdában.

Ime a tenger fekete gyöngyei közül egy pár szem. Dióhéj foglatban: Ugyan annyi munkát, tizedrésnyi erő, jóval rövidebb idő alatt aránytalanul kedvezőtlenebb viszonyok között, hogyan végezzen el teljesen?!

A súlyos helyzetet még súlyosabbá teszi a megnehezedett élet. S közülünk igen soknál gyöngült a létfentartás forrása, a szülei támogatás. Sőt nem egy-kettő van közöttünk, kinek szabad idejét, fizikai erejével együtt követelte az erejétől megfosztott családi fészek existenciája.

E külső okok mellett, — megvalljuk — van bennünk is hiba, emberi gyarlóság, amelyet csak táplált az a hatalmas lehelet, mely mindenütt ott van ma s érzeteti mérgező, fojtó hatását, mely sokszor örömök közt mérgező: a háboru pszüchéje.

A szerető, atyai intést szivünkre vettük. Rávetjük a fejszét a meddőség fájának bennünk élő gyökerére, hogy aztán megégessük olthatatlan tüzzel. De ki emeli fel ollóját a hajsza gyökerek ellen, melyek nem is olyan vékonyak? Mert mig azok élnek, virul a fa. Ha nem is lehet mindegyiket és teljesen kiirtani, de egyik-másikon lehet enyhíteni. A bacilust öljük meg s megjavul a diagnózis. A pataki theologus kér s ígér, ha kap, nem lett ígéréthöz soha hűtelen.

MERRE . . . MEDDIG . . . ?

Lelkem ragad a kétes messziségbe,
Mint egy sebesen száguldó vonat.
Vázát hevíti felkorbácsolt vérem
S ezernyi kinzó kétes gondolat.

Befűródik a gondok éjjelébe . . .
S izzó lámpása, két jámbor szemem,
Kutatva néz a parázna világba,
Hol az ideált egyre keresem.

Robog a vonat bús sóhajok hidján,
Bús impressiók csaló szigetén.
S kacagva fékez sötét arcú bánat,
Ha már a végcél el nem érhetém.

S hogy meddig fut . . . ? miért? s hogy hova ér el . . . ?
Azt e rohanásban hajh, — nem tudom . . .
A gép torlaszra fut az éjszakában,
S a lámpafény kialszik fél úton . . .

Novák J.

EGY IFJU ÉLETÉBŐL.

(Folytatás és vége.)

Évek telnek, évek mulnak. A mindig egyformán fiatal idő, újra megöregedett négy kis esztendővel. A keresztyén naptárak 1914 et irnak. Pesten vagyunk a Ferenc-körúton. Zajos, népes a reggeli utca. A várost nemzeti lobogó erdő koszorúzza. Az emberek ünnepiben, a külsőn háromszinű jelvények jelzik március idusát. A sok ismeretlen járó-kelő között egy ismerőst is látunk: Demeter Antalt. Izgalmasan válik ki az utca népe közül s felül egy két fogatúra s elhajtat Budára a Petőfi-utca 11. sz. alá.

— Mondja csak, kapus, itthon Demeter Brunó?

— Igenis. 2. emelet 3. sz. — válaszol az öreg kapus mélyen meghajolva. —

— Köszönöm! — mondja a pap s már a hatodik lépcsőn jár.

— Bizony, öcsém, nagyon félek Ocskaitól!

— Hát már miért?

— Talán bizony nem is tudod?

— Tudom, tudom, de azt is, hogy mit csinállok?

— Várj csak öcsém, mindjárt leszálsz! — szól a tisztelendő s rövid hallgatás után így folytatja: — Úgy okkalmóddal tapogatódtam Boglári uramnál, mit szóllana, ha kérőnek fellépnél. Sehogysem akarta megérteni, majd világosabb lettem. Akkor meg ezzel a luteránus válasszal csigázta fel mégjobban kíváncsiságom: „Az még a Kató dolga is!”

— Jól mondta!

— Brunó, Brunó! Te ma olyan flegmatikus vagy!

— Biztos vagyok a dolgomban, Ocskai legjobb barátjának tart. — Nincs titka előttem.

— De nagyon családiasan kezelik Bogláriék, különösen az öreg.

— Óh, hát érthető is! Tóni bátyám! Hisz ő, egy magasról leesett gentri sarj. Édes atyja, a „vigadó magyar”, jó barátja volt Boglárinak. 1906-ban egy afrikai vadászat áldozata lett. Megütötték a dobot vagyona felett. Szétoszlott mint a pára, csak egy paránya maradt, miből megszomo-

rodott édes anyja éldegélt szükösen. Ki ne fogadná szeretettel ?

— Megható a mese ! Testvér ! De ne feledd, hogy az emberek mindent felednek, megunnak, minek éltető gyökerei rajtuk kívül esnek. Csak ami véremlen, szivemben, lelkemben gyökeredzik, az nem évülhet el !

— Mire e szép theória, tisztelendő bátyám ! ?

— Négy éve, hogy Bogláriék háza éjjel-nappal nyitva Ocskai előtt ! Nyitva. S mindig nagyobb és nagyobb szeretettel fogadják. Figyelmesekek, gyengédek, áldozékonyak vele szemben. Mindezekbe belefáradna a lélek, hacsak ama szomorú históriából táplálkozna. Más itt a forrás ! Az Ocskai szeretetreméltó egyénisége.

— Ezt elismeréssel és irigységgel vallom én is !

— Ez hát az a pont, melyen az én családi politikám hajótörést szenved ! Hiába nőttetek fel egy levegőben Katóval, ki angyal és ördög ! ? Ő hozzá hajolna ! ? Meg ! Meg ! Meg kell tudnom, mi hát az ő dolga ? !

— Jól van kedves bátyám ! figyelj csak reám. Most Laczi otthon van édes anyjánál. Kutassuk elő Katóval váltott leveleit, — ha ugyan vannak — beszéljenek azok.

— Ugy van ! — helyesli a szent atya s elsietnek.

Álklucskok segítségével nesztelenül behatolnak Ocskai szobájába. Addig kutatnak, míg végre egy fehér hánctsból készült művészies dobozból, egy szalaggal övezett levélköteg kerül elő. Néhány lapot s egy pár levelet tartalmaz. A köteg szalagja alatt legfelül írva egy lapon : „Katámtól“ Mohón rácsapnak. Édes, meleg, olykor szerető, de mégis tartózkodó hangon szólnak, amilyet csak várhatunk egy szerető leánytól. Üdítő csepp mindenik a szerelem epesztő szomjúságára, de minél többször kóstoljuk, annál jobban szomjazzuk.

— Igen . . . ! Meg vagy fiu ! — jajdult fel Brunó tompán, s nyugtalan izgatottsággal olvassa :

„Óra et labora Öcsém !

Az „Az Ujságban“ olvastam hirdetésedet. Bárki légy, látni akarlak. Jöjj ! 25-én délután a négyórai vonatnál fogatom vár a nagyboglári állomáson. Addig is szeretettel köszönt :

Kisboglár, 1910. június 20.

Boglári György.“

— Megállj! lihegi a páter ökölbe szoritott kezekkel, szemében az öröm, fájdalom és bosszú nyilai cikáztak. — El innen! — Elrendeznek mindent, s mint jöttek, eltűnnek.

Délután hat óra. Brunó asztala mellett támasztja gondtól, bánattól súlyos fejét.

— A te erőd ellened . . . ! Aha! Jönnek már, s belép a szent atya, s vele egy bizonytalan tekintetű, apró, szürke szemű papi emberke: Kelemen jezsuita.

— Ugy-e mondtam! — kiáltja Toni bátya s felmutatva egy lapot, — benne a hirdetés, pászol a végtelenségig, halld!

„Egy tönkre ment család gentri sarja vagyok, maturatus diák. Tanulmányaim a műegyetem gépészeti ágán szeretném folytatni. Evégből keresem egy olyan lányos apa pártfogását, ki engem egyetemi éveim alatt, kellő anyagi támogatásban részesítene. A leveleket Ora et labora jellegével P . . . ra kérem“

Ezek után, teszi hozzá a tisztelendő, én azt állítom, hogy nekik írott kötelezvényük van.

— Nem találtunk!

— Oda se neki! A világ legfurfangosabb írását is utánozza Kelemen pajtás.

Kelemen szolgálatkészen meghajtja magát:

— Parancsolj Tónikám! Fides sautificat media.

Hosszas tervezgetés után egy ily kötelezvényt készítettek:

Kettős kötelezvény,

mely köttetett egyrésztől Boglári György s másrésztől Ocskai László között. Előbb nevezett: Boglári György Ocskai Lászlót támogatom tanulmányi éveim alatt 2000, azaz kettőezer koronával évenként. A kötelezettség megtagadása a már kiutalt összeg elvesztését vonja maga után. Utóbb nevezett: Ocskai László kötelezem magam, hogy a fentírt összeg évenkénti pontos és hiánytalan kiutalása ellenében Boglári György úr leányát: Katót feleségül veszem. Ha magam időközben a Kató kezére méltatlanná tenném, vagy most tett ígéretemmel ellentétes szándékomat kifejezném, nemcsak hogy az említett segélyre igényt nem tarthatok, de a már kiutalt összeget tartozom visszafizetni tiszteres értékben. Nemesi becsületemre s anyám üdvére esküszöm.

Budapest, 1910. szeptember 10.

Boglári György.

Ocskai László.

— Jól vág! — kiált Brunó.

— Majd feladom én néki az utolsó kenetet!

Ünnepiben a föld, ünnepiben az ég: vasárnap van. A szép május elhozta a Kató születésnapját is. Fényes vendégsereg van együtt náluk. Tiszta fehérben, jókedvű, szokatlanul vidám. Mint mondja: valami névtelen nagy jó kedve van. Demeter tisztelendő gyakorta aggodalmaskodik: „Félek, ez a derű borúra válik!“

— Még szebb a lány ha sír! — pajzánkodik Kató. Majd az ablakon keresztül megpillantva Andrist, a postásgyereket, így folytatja: Mindjárt visszatérek sok minden jó hírrel. Alig tűnt el, a Kató szobájából éles sikoltás, nagy zuhanás hallszik.

— Oh, irgalmas egek! — kiált Bogláriné, sikoltva futnak át a Kató szobájába. Mintegy megtört virág, Kató aléltan hever a puha szőnyegen. Arca hideg, fehér, szemei lecsukva. Kezében egy írásos fél ív papír. Mellette egy névjegy, melyre írva e név: „Rikollai Pál“. Egy levél s egy lap az „Az Ujság“-ból. Boglári halálra ijedten kap a névjegy után, ingerülten olvassa: „A maguk szerelme! Először olvasandó az ujságlap bekerített része, aztán az Ora et labora jelligéjű levél, végül a „Kettős kötelezvény“.

— Ha! A bitang! — szisszen fel Boglári, mint egy mérges kigyó s lázasan az írások után kap.

A fehérnép Katót egy kerevetre viszi nagy jajveszékeléssel, mire az felnyitja nagy, kék szemeit, szóra nyílik picny ajka: „De szép volt az álom, mért zavarjátok el?“ Rövid gondolkozás után zokogni kezd lassan, csendesen. Amint becézgetik, dédelgetik, vigasztalják, kopogtatás hallszik s belép Ocskai László. Arcán boldogság, öröm. Kezében egy ékes, élő virágcsokor. Mint egy ünneplő királyfi Kató elé toppan, szóra nyitja ajkát. Haj! De torkára forr! Kató fájdalmas megvetéssel nézi végig, ahogy csak egy gyűlöltre vált nagy szerelem képes s hidegen elfordul. Lászlóban elhúl a vér. Forogni kezd vele a világ. Néma mindenki, mint a sír. Boglári a tántorgó ifjút egy kényelmes fotelbe segíti. Segít sajta egy kis csodatévő szív-erősítővel.

— Halld a gazságot Laci öcsém! — szól Boglári s előadja szenvedélyesen.

— Hah! A betyár! Hol vagy Isten? -- Jajdul fel László, mint egy sebzett tigris. Kató előtt terem, térdrehull:

— Csúf! Álnok hazugság! Aljas rut merénylet ellenünk. Óh! Kató...! Nem hazudik egy Ocskai! — szól dörgedelmesen az ifjú s két szemének tüze szórja villámait.

— Utólér haragom! — kiált felugorva s öklét rázva az ajtónak tart.

— Rágalom...! Hazugság...! — kiáltja Kató s már az ajtónál László előtt terem.

— Óh! Mondd, hogy hazugság, én örömmel hiszem!

— Kató...! Kató...!

A szobában levők észrevétlenül eltűntek. Kató László keblére simul, vállára hajtja aranyos fejét. Néz rá hosszan... édesen..., ahogy csak egy végtelenül bizó, szerető gyermek nézhet Istenére, suttogja halkán: „Hazugság... hazugság...”

— Még nem is ismertél Kató s már én...

— S már te...? — kérdi Kató kedves mohósággal... — No Laci! — unszolja édes nyüglődéssel.

— Hát írtam! Verset írtam a kis Boglári Katóhoz: „Emlékszel-e rája...?” — mondja arcán szelid mosollyal László s ajkához emeli Kató kezét.

Kató mélyen elpirul s mintha észre sem vette volna, mondja:

— Van egy kívánságom!

— Nekem édes parancs!

— Itt marad! Atmegyünk a szomszéd szobába, hol talán várnak ránk.

Örvendező, hangos nevetéssel, vidám tapsolással fogadják. Csak egy embernek keserű a nevetés.

* * *

A pünkösdi napsugár aranykévéje némán ömlik be a kis boglári plébánia egyik ablakán. A szobában három ismerős alakot látunk, Kettő csinosítgatja magát, mintha legalább is lánykérőbe mennének. A harmadik pedig hanyagúl heverész a kereveten.

— Mindjárt rendben lesz a szénám, — szólal meg Brunó főhadnagy.

— Ezt emberül elvégezted öcsém! — fejezi ki megelégedését a szent atya.

— Hogy is történt Brunó amugy igazában — kérdi Kelemen barát.

— Parancsnoka voltam Ocskainak. Veszedelmes felderítő repüléssel bíztam meg. Indulása előtt egy kis jóltevő port csempészttem poharába.

— Geniális ötlet! — jegyzi meg Kelemen — s aztán . . . ?

— Aztán elszállt. Féléve, hogy hír se róla. Közztettem minden lapban halálát.

— Hogyha jól emlékszem, — vág közbe Kelemen, — talán e szavakkal: „Fájdalommal udatjuk, hogy Ocskai László az X ik ezred többszörösen kitüntetett főhadnagya az északi harctéren lezuhant. Halálos sérülésében kórágyon halt meg.

A tisztársai nevében :

Kelemen Brunó

a megboldogult gyászoló barátja.“

— Fényképét is leköszölte Brunó a lapokban, — jelenti némi büszkeséggel a tisztelendő.

— Ügyes és ravasz, de finis sanctificat média.

— De az idő halad!

— Az ám Brunó öcsém! — mondja a tisztelendő — s aztán Kelemenkém . . . ? szól a nevezetthez figyelmeztetőleg.

— Ugy lesz! mondja Kelemen. — Megyek én is utánatok koldus képében.

— A két testvér utnak indul. Kísérjük el.

— Hallod a Kató szomorú énekét!? kérdi a páter a Boglári kapujában s befordulnak a kis kapun.

— Itt vannak anyukáék! — kiált a kis Boglári Micu megpillantva őket s tovább üzi az udvaron nagy fakarikáját.

Demeterék a kis kalauz szavára a fák, füvek és virágok hajlékába az udvaron levő hűs oázisba lépnek.

— Hozta Isten, Brunó! Hát Lacit hol hagyta? — E szavakkal fogadja az öreg Boglári s egy fájó könnycseppet morzsol szét szemében.

— Laci! Laci! szegény barátom! — Kató hangos sírással jön virágai közül.

— Óh Brunó, de szép katona volt !

— Az volt, — felel Brunó s letelepednek ők is a szomorú fűz alatti kerek asztal mellé.

— Beszéljen, beszéljen, hisz írta, hogy ott volt halálos ágyánál ! Tudom, hogy hozzám szállt végső sóhaja is !

— Igen ! Ő nagyon szerette magát, Kató ! Ime halálos ágyáról általam küldött levele.

Kató két szemében fájó öröm csillan a könnyek gyöngyében. Feltöri a sötét pecsétet levelet, olvassa titkon :

„Perceim számlálva, Katóm ! Óh meghalok. Hogyha rád gondolok, százszoros a halál . . . Nem, nem, nélküled még ott sem leszek boldog, nem lehetnék még az egek trónusán sem. Ha van visszajáró lélek. Katóm, ne félj tőlem, szép csendes éjeken felkereslek téged. Ha a mennyből minden titkot lát a lélek, ezer kinzó titok helyett téged nézlek. Ha van álma az örökkévalóságnak, te leszel szép Katóm egy halottnak álma örökkön-örökké.

Kelemen Brunóval küldöm e levelet, ő lelkemnek fele, az önzetlen barát. Szeresd hát helyettem ; mert szeretni fogod, ha én kedves voltam csak egy pillanatra. Örök üdvére kér, ki már fehér halott, mikor sorait olvasod . . . Az Isten megáldjon !

Ocskai László.“

— Apám ! Édes apám ! — sírja szakgatott zokogással Kató s átnyújtja a levelet.

— Óh az áldott írás, — sóhajtja Boglári megpillantva a sorokat.

— Nem látom a könnyektől ; olvasd fel apuskám — mondja Bogláriné.

— Alig végezte el, odaállít egy mankós koldus, külsejéről látszik, hogy rokkant katona :

— Könyörülő lelkek ! — kezdi mondókáját, — én is ember voltam, még pedig katona. Mások gyilkoltak, én életet mentettem, sok drága életet, míg egy lezuhanó repülőgép nyomorulttá nem tett . . . ?

— Hol . . . ? Mikor . . . ?

— Decemberben a Strypa jegén.

— Laci ! Laci ! Száll szájról-szájra.

— Igen, Ocskai László !

— Teremtő Isten! Hát elszakadt a remény utolsó szála is!? — sóhajt fel Kató.

— Van-e posta Andris fiam! — kérdi Boglári a közeledő postásgyerektől.

— Csak ujság!

Boglári átveszi s hol olvas, hol a koldusra figyel. Mikor észrevette az, hogy oly mélyen össze van forrva a szívekkel az Ocskai László név, szerfelett sajnálkozik, hogy elmesélte, csak nagy faggatásra mond még Laciról egyet mást. Jól játszva szerepét.

— Isten! Atyám! Óh főllátok? Ő él! Ő él! Hallgassátok!

Mindnyájan figyelnek, Boglári olvassa: „Ocskai László orosz fogságból ma a főhadiszállásra érkezett. Kalandos szabadulási útja s orosz földről hozott stratégiailag fontos hírek által magára vont a legmagasabb katonai körök figyelmét, melyek egymásután kihallgatáson fogadják. A derék magyart, saját elbeszélései szerint a múlt év decemberében veszélyes felderítő repüléssel bízták meg. Pár pillanatra felszállása után nyomasztó kábultságot érzett. Többre nem emlékszik. Csak a tavaszi napsugár ébresztette fel újra egy orosz kórházi ágyon. Ott beszélték el neki, hogy egy orosz hősvatagon találták gépeinek roncsai között öntudatlanul . . .“

E pillanatban gépmadár kelepelése hallszik a lakás felett, másik percben már ott áll az udvaron, mint a szikra pattant ki belőle Ocskai László.

— Boldog Isten! Megőrülök! — kiált Kató s elébe futnak midnyájan.

De nem a két Demeter s a koldus nem hozzá futottak, hanem csak futottak s mintha föld nyelte volna el őket, eltűntek.

— Vártam a percet, mikor jöhetnek. Nem írtam, hogy értékesebb legyen találkozásunk. Most édesanyámtól jövök.

— Jöjjön hát, fogadom raporton. Kalandos historiája után majd fejtegetjük a Demeterék üzelmeit.

— Parancsára kis királyném! — szól László szigorú „vigyázz-“t vágva, karonfogja Katót s a kastélyba tartanak.

És mi lett a raport vége? A legszebb különös kitüntetés. Nem a vaskereszttel, nem is a vaskorona-renddel, se nem a Mária Terézia-renddel, csak egy-egy karikagyűrűvel.

A LEGÁCIÓ TÖRTÉNETE.

Irta : SZABÓ ANDOR.

4.

Bethlen Gábor kollégiumának Nagyenyeden való tartózkodása idejéből 1685-ből maradt reánk az alábbi pápens, melynek szerkesztője az iskola két professora: *Dés Márton és Pápai Ferenc.*

A körzeten a következő címirat olvasható: *Celsissimo Principi Domino D. Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Siculo-rum Comiti etc. Domino nobis clementissimo.* Szövege szószerint ez:

Méltóságos fejedelmünk, természet szerént kegyelmes Urunk!

Hogy Isten a Nagyságod életét sok napokra terjessze, országlását nyomóssá tegye és mind ez előttünk lévő innepeknek, mind többeknek érésével s boldogúl eltöltésével Nagyságodat örvendeztesse, Istentül szívünk szerént kívánjuk.

Megemlékezvén kegyelmes urunk Nagyságodnak tartozó kötelességünkről, hogy mi is ez szent innepeken magunkat Nagyságod méltóságos udvarában megjelentsük, tisztünknek ítéltük tenni, küldöttünk azért collégiumunkból két tanuló ifjukat, hogy Istentől vett talentumok szerént ők is a Nagyságod méltóságos tekintetei előtt az testben megjelent Istennek titkait magyarázzák s hirdessék s így mind elméjeket lassan lassan a praedikálásnak nagyobb tökéletességére készítsék, mind pedig magokat ez alázatos collegiummal együtt Nagyságod méltatlan és legkisebb hívei közül lenni ismerjék. Mely alázatos jó igyekezetünket, hogy Nagyságod kegyelmesen tőlünk venni méltóztassék, Nagyságod igen alázatosan kérjük. Az Úr Isten Nagyságodat minden gonosz ellen oltalmazza ez szomorú időkben és életét az ecclésiáknak, scholáknak javára boldogítsa.

Nagyenyed 20. Decemba 1685.

Nagyságodnak méltatlan, egy együgyü
alázatos szolgái

az N.-Enyedi Collegium Professori

Dési Márton m. p.

Pápai Ferencz m. p. *

* Erdélyi Prot. Közlöny 1879. évf. 41. sz. 456. old.

E pátens a dátum szerint az 1865. év karácsony ünneplésére *Apafi* udvarába küldött két legátus részére készült. Aláírói a nagyenyedi kollégium kiváló tanárai közül valók. Különösen Páriz Pápai ez az univerzális műveltségű sokoldalú tudós minden időkre legnagyobb alakja Bethlen iskolájának. Ebből az időből különben meglehetősen számmal maradtak fenn legátusi ajánlólevelek. A sok közül ismeretetés végett mutattunk be kettőt, melyeket a most divatozó patensekkel ha egybevetünk, úgy találjuk, hogy nem nagy különbség van közöttük, az eltérés inkább a megszólításban érthető, mások lévén akkoriban a patronusok. De ami a kérést, alapjában véve az elfogadás hangját illeti, a vonatkozások egyeznek a maiakkal

Adataink nem szólnak arról, hogy a legációba menetel tekintetében a 18. század elején fennakadás állott volna be, sőt azt kell következtetnünk, hogy a gyakorlattá vált szokás általános tetszéssel s meglegédeéssel találkozik a kegyes adakozók részéről. Ez természetes is, hisz a cél mindenki előtt ismeretes volt.

Igy állottak a dolgok történetünk kérdésében egész az 1754-ik évig. Ekkor aztán kritikus helyzetbe került az intézmény sorsa egy helytartótanácsi rendelet folytán, melyet úgy a pataki, mint a debreceni kollégium előljáráóságának megküldtek, szigorúan megtiltva benne a tanárok perbefogása és a tanulók elfogatásának terhe alatt a legációba menetelt, mint olyat, mely csak a nép kizsákmányolása, súlyos helyzete dacára – értve alatta a nyomasztó adókat – tőle pénzének kizsárolása a célja, a közjólétre nézve pedig egyenesen veszedelmes dolog.

A debreceni profeszorok e rendelet vétele után nyomban felfolyamodással éltek a magisztrátushoz, kérve benne annak visszavonását, azonban eredménytelenül. Ezt a folyamodványt, mint igen értékes okmányt**, mely egyuttal a legáció célját körvonalazza, az alábbiakban kivonatossan leközöljük.**

Két dolog az, amivel a tanárok vádoltatnak, melyek ha ismétlődnének, ellenük pert indítanának, növendékeiket

** Megvan a debreceni ref. főiskolai könyvtár kéziratárában.

pedig összefognák és elzárnák: 1, *hogy nagyobb ünnepeken tanítványaik által gyűjtést rendeznek*, 2., *hogy őket a papok segítése végett küldik ki.*

Ami az elsőt illeti, mondja a folyamodvány, ha egyéb előnye nem volna is a legációba menetelnek, már abból a szempontból is üdvösnek és áldásosnak kell azt tartani, hogy ekkor a növendékeknek szórakozásra és pihenésre nyílik alkalmuk; olyan iskola pedig nincsen a világon, melyből a szórakozás lehetősége el lenne véve és ha mégis akadna ilyen, nem iskola volna az, hanem tömlőc és vágóhid. Nem a tanulónak nyújtott segélyt illeti, oly csekély az, hogy nem a gyűjtés, hanem az alamizsna nevet érdemli meg; olyanok kapják, kik ezért a csekély jutalomért kegyesre oktatnak s nem a tanároknak hozzák haza amit kapnak, sem valami közcélra nem fordítják, hanem a saját szükségleteik fedezésére használják azt föl. Ugyanis — és ez igen világos bizonyítéka a legáció kérdésében elfoglalt álláspontunknak — részint olyanok mennek legációba, kik vagy árvák, vagy annyira szegény szülők gyermekei, hogy a hitsorsosokra vannak utalva s ha az ily nemű segedelem tőlük megvonatnék, nem lehetnének tovább az iskola növendékei. Részint olyanok, kik szüleiket s lakhelyeiket elhagyva, az ország legtávolabbi szegletéből, néha nem is jószántukból, mivel a szomszéd iskolák királyi rendelet által előttük elzárattak, vagy tudományszeretettől ösztönöztetve özönlöttek ide, elődei szokása szerint sem nem vetvén, sem nem aratván, egyedül az isteni gondviselésre bízva magukat; kik azért mennek legációba, hogy a keresztyén vallás gyalázataira el ne rongyosodjanak, éhen ne vesszenek. A segélyezésnek ilyenén módja gyűjtésnek vagy kéregetésnek nem nevezhető, hiszen legtöbb helyen a jóltevők a lekipásztor kezéhez küldik adományait. Azután pedig az ily módon szerzett jövedelem korántsem rug annyira, hogy belőle több évre való pénzösszeget rakhassanak s életüket tétlenség- vagy dobzódásban töltsék, jó ha néhány ruhadarabot szerezhetnek belőle maguknak s a legtöbb e mellett szüleinek, rokonainak vagy tanulóársainak folytonos segélyezésére van utalva, csakhogy napról-napra megélhessen.

Kár tehát hánytorgatni tanulóink ily módon való segélyezését. Bizonyára nem lenne erre szükség, ha nem is

azon jótétemények birtokában volnának, melyeket régebben a fejedelmek a főurak bőkezősége folytán élveztek.

Igy cáfolja pontról pontra ezen folyamodvány a Helytartótanács minden igaz alapot nélkülöző érveit önérzetes, itt-ott elkeseredett hangon. A debreceni magisztratus — néhol talán enyhébb kifejezésekkel, egyébként szintén ilyen tonusban — e folyamodvány alapján feliratot szerkesztett, de sikertelenül. A legációkat beszüntették. Az iskola azonban nem tartotta be e rendeletet; 1765-ben ismét legációba bocsátotta növendékeit, amiért is tanárai ellen a királyi fiskus pert indított.

A bevádolt tanárok: Sinai Miklós, Szathmári Paksi István, Hatvani István és Varjas János több ízben kérelmeztek perük beszüntetését, majd mikor ennek semmi eredménye nem volt, agenst küldenek a királynőhöz, Mária Teréziához, hogy élőszóval adja elő az ügyet. Sikertelenül végződött minden ez irányban tett fáradozás, még a négy egyházkerület együttes kérelme sem vezetett eredményre. Mikor engedték meg újra a legációba menetelt, pontosan nem állapítható meg, csak annyit tudunk, hogy 1776 ban már ismét megadatott ennek lehetősége. Ezen kedvezmény az 1784-ik évig tartott. Ez esztendő február 23-ik napján kelt királyi rendelet egyszerűen megtiltja a sárospataki és debreceni togatusoknak ünnepekre való kibocsáttatását, miután papolás ürügye alatt tiltott gyűjtéseket is eszközölnek, ez pedig tanuló ifjakra nézve illetlen dolog.

(Folytatása következik)

FELHOMÁLYBAN.

Kedves, kicsiny szoba,
 Vendégeid vannak . . .
 Leszállt az est, jó a homály.
 Ifjak és leánykák
 Kórusba dalolnak,
 Jövőről álmodnak . . .
 Titkos óhaj kél lelkükben
 S imát rebeg az ajk . . .
 De hallga! — Szól a zene!
 Vidáman felkerekednek,
 Táncra perdülve,
 A jövőt feledve . . .

Homály van. Ismét összejöttek . . .
 Ti leányok! Három éve már . . .!
 Oh, mire is vártok?
 A fiúk messzire mentek,
 Lassan-lassan el-eltűntek.
 De csend! Elmélyednek . . .
 Egy hegedű húrja rezdül,
 S im szemükbe könnyű perdül
 Chopin Nocturnója zendül . . .
 Tavasz félhomályán.

Három éve
 Szomorú a nóta . . .
 Az egyik leánynak
 Fekete ruhája . . .
 Másik kettő se vig . . .
 Halott már a párja.

Három lánynak eddig
 Világos volt minden.
 Most sötétség az úr,
 Szakadt hegedűhúr . . .
 Est homályfény . . .
 Meghalt remény.

Kollár G.

HOGY JÁRTAM ÉN MEG AMERIKÁT?

Irta: KISS GÉZA.

Megyek, hát megyek!

Fejembe vettem s többé nem lehetett onnan kiverni. Hiába való volt az anyám siránkozó marasztalása, a hugom szemrehányó könnyhullatása! — mennem kell, megyek! Don Quijote eltökéltségével zengtem: megyek megalapozni a jövőmet (a cápák gyomrába? gáncsolt közbe koronkint egy luciferi hang.) Konok szándékomtól nem tudtak eltéríteni széplelkű hölgyismerőseim logikátlan, de horogeros érvei sem (!)

Rettenetesen el voltam keseredve a hazai szerkesztők ellen. Amennyi melege volt szívemnek, azt mind verseim befűtésére fordítottam, s a vége az lett, hogy verseimmel kellett befűteni, hogy meg ne fagyjak a szerkesztői szivek fagyos érzéketlenségétől. Dideregtem méltatlanságuktól, mint az ifjú Daudet és kudarcot arattam az egész vonalon, mint az ujságírással kísérletező Dosztojevszkij. Nem, ezt nem bírhatom tovább!

Amerikából kápráztató remények kecsegtettek. Sürgősen kerestek magyarországi káplánt — a hazai fogalmakat messze túlszárnyaló fizetéssel — olyan előkelő helyre, mint például Cleveland. Egyházkormányzóságunk nemes leereszkedéssel ajánlotta fel az útiköltséget. Kezdtém az ajánlatban Isten ujját tisztelni, mely kitüntető mozdulattal óhajt az itthoni kezdetek nehézségeiből kiragadni. Hogyne adtam volna be a kérvényemet kineveztetésem iránt! Sikerült óceánjáró lelket verni egy kollegámba is, ki szintén üres zsebekkel érezte, hogy a belföldi laptekintélyek burokból levőnek minősítik tehetségét és vétkes mulasztással késleltetik annak nyilvánosságra vitelét.

Ez tavaly tavasszal történt, mikor Kitchener váratlan, de színszerű elsüllyedése kissé ingatag bizonyítékul szolgált a tengeri utazás biztonsága mellett. Mindegy! Szilárd elszántsággal vettem oda a kétkedő ellenérvelőknek, hogy nekem semmi okom sincs szégyenletemben elsüllyedni, mint az említett urnak (aki — szó köztünk maradjon — egész életében csak akkor az egyszer cselekedett helyesen). Utólag megvallom, dolgozott bennem titokban a sértett önérték

bosszuvágya is. Az utóbbi évek alatt többször meg kellett állapítanom, mily nemes méltánylással fogadja némely hangadó kör, ha a kezdő írók huszadik életévük közvetlen közelében valóban ifjuhoz illő szerénységgel huzódnak meg egy néma koporsóban. Gondoltam: az én életemnek is az lesz a legméltóbb befejezése, ha huszonkétéves koromban megírom a hattyuadalomat s aztán boruljon reám a feledés tengere (amiben nagy segítségemre lehetnek volna az Atlanti-óceán aknarejtő hullámai).

Tényleg sikerült is megírni a hattyuadalomat. T. i. szentül megfogadtam, hogy ez az utolsó versem. Többet, ha megfeszülök sem írok. Néha nagyokat koppantam még, miután néhány szerkesztőségből kiküszöbölve, — éji bogár modorban zugó fejjel mentem neki a falnak, — de nem hallgattam el. Keserűségem szenvedélyességével vettem magam a prózáírásra. Verset nem írok többé, de most már csak azért sem engedek. Makacs elhatározással kezdtem álmodozni egy szépirodalmi folyóiratról, melyet Amerikában fogok szerkeszteni. Nem akartam elhinni, hogy én is úgy járhatok, mint boldogult Rudnyánszky Gyula. Ő itthon akart amerikai rendszerű lapot alapítani, de szegénynek örökre el kellett némulnia, mielőtt egy sugárnyi is napfényre került volna a *Napsugár*-ból.*

Törekvéseimben nyomatékosan támogatott Zemplén-vármegye központi bölcse, írói néven Mokány Berci bátyám és köre. Őneki szintén dédelgetett tervei voltak velem.

Irodalmi kilátásaim teljes épségben tartása mellett férfiúi karakterem érvényesítésére is voltak határozott irányításai. Nagy reményét vetette belém, mint hódítóba (máig se tudom, milyen alapon). Mindenáron egy szerencsés házasságkötés boldog igájában óhajtott viszontlátni. Fajszerető magyar lévén, nemzetünk diadalmas erősödését látta abban, ha én egy sokszorosmilliomos leány szívével (és összes járandóságaival) együtt szerzem meg a boldog férj címét és jellegét. Semmi lehetetlenséget se látott abban, hogy amikor néhány negyedév elteltével új működési teremén helyszini szemlét tart, saját sokemeletes palotám tetejéről eregesse makrapipája füstjét Amerika szabad ege felé . . . Annyival is inkább jogosítva érezte magát ily reményekre,

* Ez lett volna a lap címe.

mert feltételezte, hogy jelentős sikert fogok kivívni az amerikai vallásalapítók történetében is, amennyiben azoknak ott — *igen jól megy*

Ilyen elismert tekintélyű nagyságoktól is ösztönöztetve, egyre jobban biztam vállalkozásom jogosultságában. Félhívtalosan értesültem, hogy kineveztetésem semmi nehézségekbe nem ütközik (eltekintve, — ha ugyan ettől el lehet tekinteni! — a kápláni vizsga letételétől). Szerencsecsicillagom szemmel láthatólag kezdett emelkedni. Ismerős és ismeretlen embertársaim figyelme érdeklődéssel kezdett szerény személyem felé fordulni. Vármegyénk egyik jónevű ügyvédi irodája felkért tengerentúli ügyeinek közvetítésére. Egyik egyháztársadalmi szemle és egy kisebb revolver lap szerkesztője egyazon percben ajánlotta fel hasábjait tudósításaim részére. Sőt egyik figyelmes vidéki szerkesztőm lelkes sorokkal harangozott be „ismert munkatársuk“ magas küldetésének. Számottevő helyről felszólítást kaptam, hogy élettörténetemet és megjelent munkáim jegyzékét el ne mulasszam megküldeni a Magyar írók élete és művei részére. (Sietek azonban megnyugtanni olvasóimat, hogy ezt a törtető lépést nem szándékszem elkövetni, míg lelkemnek jelenlegi porhüvelyében leszen lakozása.)

Eljött a nyár. Előkészületeim kánikulai lázassággal folytak. Lexikonokat böngésztem, tájékoztatásokat szereztem, klasszikusokat olvastam, próbáltam napi eseményekről háromhasábos vezetőkikket írni, kávéházi asztalka mellől elfogni a repülő szavakat s összeállítani a közhangulatot, stb. Egyszóval: igyekeztem magamból mindenre kész szerkesztőt nevelni.

Meglepő sietséggel érkezett el vizsgám napja is. Isten s jóindulatú tanáraink együttes közreműködésével sikerült azon az elégségesnél egy-két fokkal többet vallanom. Most már csak hetek kérdése volt kineveztetésem. Miután ezredesi s. k. aláírásos okmánnyal igazoltam, hogy diadalmas honvédségünk különösebb erőfeszítés nélkül tudja nélkülözni légies lényem szolgálatait, konventi befolyással kivihetőnek látszott utlevelem megszerzése is.

Utitervem hovatovább a valószínűség látszatával kezdett birni. Egyesek ugyan még mindig nem tudták másnak elképzelni hajózásom végállomását, mint a Jónás profétáét.

(Az ő emlékét ugyanis különös élenken őrzik a pataki hagyományok Hosszu ideig Cethal nevet viselt az anyaiskola egyik magánzárkája, mert egy Jónás nevű diák szó rakozott benne először.)

Mások csökönyös fenyegetésekkel igyekeztek kedvemet szegni. Ha szűk nekem Macedonia (mint világhódító Nagy Sándornak), egy cseppel se lesznek tágasabbak az angol kazamaták (mint szegény internált honfitársaimnak). Akadtak azonban szép számmal, akik magas köröktől támogatott küldetésem sikerében feltétlenül bíztak. Ezek a legmesszebbmenő bizalommal kerestek fel százféle megbizottsággal. Egyik lelkemre kötötte, hogy ha török-szakad, látogassam meg Kanadában uraskodó rokonait (nem mondtam, hogy *messzemenő* a bizalom?!). Másik, palástom szentségére kér: adjak neki hirt, hogy hányadik urával éli már világát hitvestársa, akitől ha házasságbontó törvények nem is, de a tenger föltétlenül elválasztja — ágytól is, asztaltól is. Satöbbi, satöbbi . . . Valóban megható volt egyik szeretett pártfogóm gondoskodása, aki semmiképen nem akart nekiengedni a kockázatos utnak. Ez, mikor már látta, hogy elhatározásom minden idekötő szeretetemenél erősebb, a szervezetem kétes ellenálló erejét kezdte feszegetni. Tudta, hogy gyenge gyomru ember vagyok (Jobban mondván: tudta, hogy gyomromnak vannak némely gyengeségei, a magyar konyha remekei irányában!) Hogy fogja kibírni az idegen kosztot! Óh, — jegyeztem meg szolgálatkészen — ez irányban is a legkielégítőbb tájékoztatásokat szereztem. És idéztem a meghívólevél egy részletét, amely szerint a magyarnak maradt esperesi családnál lennék ellátáson. No akkor mehet — hagyta rám professzorom. — Azok még töltött káposztát is főznek. Azért pedig én talán még Amerikánál messzebbre is elmennék!

De sajnos, nem juthattam el Amerikába sem.

Kineveztetésem régesrég megjött. Azonban a Wilson nyakaszegett béketörékvései után, kimenetelem minden lehetőségét tönkretette a buvárhajó-harc.

Miután kineveztetésem kötelezettsége alól gróf Dégenfeld úr ökegyelmessége „a kedvezőtlen körülményekre való tekintettel“ felmentett — helyzetem változatlan.

*

. . . Így jártam én meg — Amerikával.

IRODALOM.

KOMÁROMI HARMADIK KÖNYVÉRŐL.

Tilinkó. Dick Manó kiadása Budapest.
Ára: 450 K.

Ez a pár sor nem akar tudományoskodó kritizálás lenni. Az a koronkénti elfogódás, az a sok öröm, sok kacagás, mellyel a könyv olvasása hagyott nyomot szívemen, annyira hangulatában tart még, hogy tiltó jelzéssel állítom meg a mércéző műkritikai gondolatokat, noha a könyv értékének nem válhatnak rovására. Egyszerűen csak, mivel olvastam egy élvezetes munkát, bátorkodom arra a Közlöny olvasóinak szives figyelmét felhívni. Nem csupán azért, mert a könyvben pataki diákokról is esik szó; mert olyan elbeszélés is van benne, mely a Közlönyben lépett először az olvasó elé; de azért is, mert a *Tilinkó* egyike a legmagyarosabb jellegű s hogy úgy mondjam: legéletrevalóbb szépirodalmi műveknek. Azzá teszi különösen Komáromi pezsgő erejű elbeszélő készsége és írói egyéniségének jólelkű szeretere méltósága. Közvetlenség, elevenség, mosolygós emberszólás, a természet és a hazai történet szeretése megnyerő képpé színeződik az íróról. Nem keres, nem csinál történeteket, csak éppen elmond egy pár esetet többnyire olyan emberekről, akiktől semmi sincs messzebb, mint az emberi romlottság és akiket semmi sem jellemez igazabban, mint személyök bájossága, vagy sokszor tréfára kinálkozó gyarlósága.

Tizennégy elbeszélést, vagyis inkább rajzot fűz össze a kötet. Ezek közül a *Budynin* — mely lélektanilag értékes megjelenítése a harctéri tűzkeresztségnak — s a *Csatakép* — mely tipikus képe a modern ütközetnek, a háború véres arcát fordítja felénk. A *Felhők*, a *Jön a tél* s részben a *Tilinkó* megindító felsírása a háború miatt közvetlenül szenvedő lelkeknek. A *Karriér* pompás karikatúrája az itthoni lelkenedző hős-ünneplésnek. *Szálka Simon szomorúsága* „naiv beszély“ egy pataki maturandus délibábos szerelméről. *Április* biztos színezésű kép a szánalmas nagyotakarásról. A *kemény gyerek*, a fennhéjázó Csalma; a *Leánynézőben* s a *Tánc* Kocár másodkántor; az *Éljen*

Kossuth! Csanak; a *Sárvári kuruc nótája* Zách jegyzőbojtár egy-egy mesteri előadású pórúljárását örökíti meg. Kissé hamiskás, de ellenállhatatlanul bájos történet a *Marcsa esküvője*; ez egymaga ötven oldal terjedelmű s jóleső bizonyítéka annak, hogy Komáromi a nagyobb lélekzetű dolgozatban is meglepetésekkel, fordulatokkal, fokozottá tudja feszíteni az olvasó érdeklődését. Ezzel a szívbe fogódzó elbeszéléssel kezdődik a könyv s kellemes kerekedséget ad a kötetnek, hogy az utolsó darabban, a Tilinkóban ugyanazokkal a szereplőkkel találkozunk, akik már az első lapokon biztosították maguknak s írójuknak a közönség rokonszenvét.

A kötet címrája szerény, izléses, gyönyörködtető külső kifejezője a könyv belső természetének. Aki hajlandó lelkének megszerezni azt az élvezetet, hogy átolvassa e könyvet, örömmel állapíthatja meg, hogy Komáromi Jánosnak harmadik kötet elbeszélése kiválóan alkalmas arra, hogy még jobban elmélyítse a közönség ama szeretetét, nagyra-becsülését, melyet a *Mit búsulsz kenyeres?!* és a *Csanak András Bécsben* népszerűségével szerzett . . .

Kg.

PANAMA UR HISTÓRIÁJABÓL.

Összegyűlt a juvenusz elekczióra.* Jóízű csipkedésektől, jónál-jobb megjegyzésektől, ötletes közbekiáltások s szellemi villámlások nyomán kitörő harsanásoktól: jókedvű, nyilaló kacajtól hangos a nagy terem. A togatus legio legtöbb tagjánál fehér papirszelet, melyre ki-ki feljegyzett egy pár legációt a saját szempontja szerinti grádusban, hogy alkalomadtán a kijelölteknek még meglévői közül a legjobbat elválaszthassa. Egyik a jövedelmet veszi csoportosításánál zsinórmértékül, másik a kényelem csillaga alatt sorakoztatja kandidáltjait; ez a szórakozás szerint taksálja, az a vidék szépsége alapján. Vannak, — királyi többesben mondom, hogy szebben jöjjön ki, — kik a szerezhető tanulmányok, tapasztalatok szerint maximálják és requirálják a legációt. Ezeket a szempontokat aztán implikálják, komplikálják, permutálják, variálják, kombinálják, nagyon sokan ki nem állják, ergo — tehát negligálják. Van, ki csak a fejében sorakoztat két-három legációt s ha elveszik előle, kér egy jegyzéket egy magaszörű embertől, vagy — ha már rajta a sor, — felkiált: „Mondjatok egy alkalmas ünnepet, Fiúk!” Persze jegyzékiüket csak azok adják készséggel, akik már utánna vannak a választásnak; máskülönben egy utánna jövőnek papirkája alapján nagyon könnyen elcsiphetné a zavarban lévő úr a jóltevő legszivesebb ünnepét. De, — azt mondják, — van fehér holló is. Így a fekete togatusok között is volt egy fehér, ki nagyon szivesen kölcsönzi kéziratot lisztáját az előtte választónak is. Most épen Csutorának kínálja erősen:

— Nosza, Fiú! Válassz az én lisztám szerint s ne félj a gutaütéstől!

Csutora átveszi. Körülötte nyomban vidám kacaj támad. Minden szem oda néz nevetésre vágyón. Majd átnyújtja nagy jó kedvvel az elnöknek a jegyzéket. Megcsendül a csengő, szót emel az elnök:

— Ime, uraim, a Panama lisztája, — s a fiúk felé fordítja annak ábrázatát.

— Halljuk! — zúg a terem.

* Ünnepválasztásra.

Az elnök csendet int s olvassa :

„Panama úr ez isk. évre szóló legaciós lisztája.

Mottó : Ünnepekre járó, bolyongó diáknak
Ezer igric-nóta tóbor dalnokának
Nem lehet a vágya
Zsugori vénségnek beteg kapzsisága.

Sem kaesz,² sem piesz³ nem vezérelheti!
Tétlenség? Kényelem? Mogyorófát neki!
Tudós tapasztalatok?!
Miért légy már férfi, még mikor ifjú vagy!

Minden kornak meg van a maga illata
Eszedre hát, Pajtás! s menj legacióba,
Merre szép lány terem,
Jokedv, bor, muzsika, tánc, nóta, szerelem!

Mottóm szerint kiszemelt három legacióm:

Melyik ünnepre?	A legació?	Hány a kis leány?	Hogy érzi a diák magát?	Minősítés.
Karácsonyra	Gyúró, Harsány, Rekettyés	Kettő, de több, hej! minék is lenne?!	Mintha szíven csókolná egy forró ajaksszívebe markolna csipős lánykacsó.	Menny- és pokol!
Húsvétra	Ügy, Bakadenéz	Száz, meg kettő!	Ég, lángol, didereg, üdvét elfelejti.	Édes, mint a bűn!
Pünköstre	Manyardi	Egy bokorban több, mint más száz helyen	Mint a török a hetedik égben, kit hájjal kenegetnek angyalok.	Lassan égő, visszaható!

Panama theologus.“

— Éljen Pannabázi Pannamázó Panama theologus! — kiáltja egy torok s a többi utánna.

Gratuláltak, úgy örültek neki, hogy szegénynek minden csontja megfájult s kabátja, — mintha haragudna, — hosszúra eresztette minden gombját.

— Kedves Uraim! Ha már elárultuk a mi jó Panamánk ünnepeit, hogy őt ne gyötörje a kétség, engedjük meg neki, hogy még most, az elekcio elején választhassa

² étel ³ ital.

el legációit mind a három alkalomra — indítványozta az elnök nevére.

— Megadjuk! Megadjuk!

Panama sorrendben és időben jóval megelőzve mindenkit, boldogan választotta el azokat a községeket, melyeket a saját helyén is játszva vehetett volna el. Büszkén verte a mellét:

— A legeslegelső diákja Pataknak!

— Szivart akkor, szivart, még pedig gyűrület, nem engedjük a just! — hangzik a kiáltás. Kevés habozás után Panama:

— Persze! Ami jus, legyen jus, ne sértsük a szokást. Jöjjön, aki jöhet.

Az elekiót felfüggesztették öt percre s ment az ifjuság szivarosztásra.

— Ugye, hogy nincs szivar?! — lép be Panama a trafikba.

Rimánságra is nehezen volt, hátha még így kért valaki. Lett is ám melege.

* * *

Szent karácsonyáj borúlt le a tájra. Koromsötét minden, mint a sepretnen kürtő, hozzá még csepereg. A vas-tag sötétségéből most innen, majd onnan tompa moraj, surlódás hangos, tompa sikoltás hallszik. Rövid tíz perc múlva kigyulad az éjben, mint a vadmacskáé, két meredt, égő szem.

— No, csak hogy megleltél már bennünket ezen az ingoványon! — szól az állomáselőjáró s jelt ad égő lámpásával.

A vonat prűszkölve áll meg az indóház előtt. A kalauz kinyitja egy elől lévő kocsinak egyik oldalajtáját, melyből a kiözönlő lámpafényben két kalapos hölgy száll ki két fiúgyerekkel.

— Készt a vonat, Icuka!

— Itt van tiszteletes, szent atyám?

— Itt, az Istvánnal.

István felfogja a pakkokat, a káplán is segít s kikerülnek a kocsi. A kalauz már javában fűtyörészt az

indulásra, mikor feltűnik az útnak végétől az állomás felé lépegető alak. Sötét télikabát fedi közepes termetét Jobb kezében esernyő, baljában pedig egy fekete kis táska. A vonat már messze jár. A vasútas is becsapta maga után az ajtót. Az ismeretlen bemegy az egyetlen várószobába. Fűtetlen. Tört ablakán szabadon jár a szellő. Egy kemény lóca s egy asztal összes butorzata. Cseng benne a kietlenség.

— Brrr! Gyerünk tovább! — kiált a sötét alak száz r-rell s gyors léptekkel az épület tulsó oldalára siet, hol az előbbi, kis társaság jókedvű, meleg neveigérezés között helyezkedik el a kocsin.

— Te Eleonóra! Már csak a szentlélek húzódhatna meg itt közöttünk.

— Az is csak szorulva, Ica!

Az ismeretlen, ki az elhelyezkedést tisztos távolból szemlélte, megvakarja fejét:

— Hát én, Icám Bicám, akkor hova üljek?

Majd körülhordozva tekintetét, így sóhajt:

— De cudar világ vár a diákra itten!

Mért is jöttem ide?! Haj! Te boldog Isten!

Pattan az ostor, kiált a kocsis:

— Gyű! Lovak! Nem lovak!

Az idegen úgy érezte magát, mint a Szahara utasa, ki kezdi elveszíteni szem elől azt a kicsiny oázist, mely az imént még árnyas pihenőt s üdítő italt ígért. Nem is birta soká! Az érzés szárnyat adott lábainak s röpitette a fogat után, melynek hátulsó két kereke között boldogan helyezkedett el a tengelyen.

— Hát már eltelt a vakáció fele, fiúk! — hangzik a szó a kocsin.

— Csak ne a nagybácsinál töltöttük volna. De ezek az Icáék oda vittek bennünket még ma egy hete. Hát igazság ez, Tiszteletes bácsi?!

— Hu — hu — hu! — fojtogatja a tengelyi utas nagy örömét — ez a kocsí ép a papé!

A kis táskát nagy hirtelen a jobbában lévő esernyőre fűzi, baljával üdvözlésszerűen lekapja széles karimájú, fekete kalapját, megfeszíti lábait a kocsi aljához s nagy örvendezve, széttárt karokkal hátra vágja magát a vízszin-

tesig. — Zupsz! Lehül az öröm. Testének egész hosszával a sáros viz alá került. Meglepetésszülte, kellemes sikoly hallszik a kocsiból.

— Tyűű! A két leány zuzáját! Mi van itt, Pista bácsi? — kérdi a kocsis mellett ülő fiatal tiszteletes.

— Semmi, semmi! Mindjárt vége! A Tisza nem fért a bűribe, oszt a multkoriba itt járt. Egy kis fenékünk van itt, oszt igen megkedvellette. No, meg a sűrű eső.

— Hogy az istennyila üssön a fenéketekbe! — mormogja a tengelyiutas, kikelve a sáros habok közül murcosan és bosszúsággal. Guggoló állást foglal s duzzog, mint egy papagály.

— A biz' Isten! — szól az ifjú tiszteletes, — nem figyeltem, vajjon a diák megérkezett-e? Pedig a Nagytiszteletű úr lelkekre kötötte.

Panama fülel.

— Úgy sem fért volna itt el, — jelzi Eleonóra.

— Azt a kutyafáját! Inkább az ölébe ültem volna! — hangzik az lca temperamentumos kiáltása.

Panama vére csiklandozva fut:

— Hej! Icám, szavadon fognalak, de úgy nézek ki, mint a vízbe esett majom.

A kocsi már a torony közelében járt. Pajzánul hirtáztatta a kotyogós sáros uton Icát és Eleonórárt a hátulsó tengely felett. A ruganynak egy-egy gazdagabb játékánál, melyben persze Panamának is része volt, ki-kitört a jól-eső érzés:

— Jaj! Ez a kocsi ma nagyszerű!

— Nem mondhatnám! — mormolja Panama. — Csak itt guggolnátok, vagy ülnétek a tengelyen, nem igen nevetnétek. De vagy ki tudja? — gondolja magát cáfolgatva. — Nemcsak az üléstől függ. Én nem igen quadrálok a kemény tengellyel. De már mindegy! Beleestél Panama! — nyugtatja meg magát.

A kacér kerekek pedig egyre dobálják rá a sárgombócokat. De oda se neki! Kedélyét nem vakolhatja be. Füttyre igazítja ajkait s ő sem hallja talán, csak úgy képzeli, amint fújja:

„Könnyű neked Ica!
 Ruganyos ülésen!
 Hej! de nehéz a szegény diáknak
 Itt lenn a tengelyen!“

Alig ér végére, a kocsi befordul a Nagytiszteletű parokia kapuján. Uccu! vagy három kuvasz a kocsi után!

— Megvesztek ezek?! — Kiált Pista bácsi s a másik pillanatban már egy sötét alak járja a boszorkánytáncot az ordasok között. A lányokon félelmes borzongás fut át kifejező hangkiséretében. Pista bácsi ott terem a suhogóval. Jó is volt, mert már épen requirálták az esernyőt s már a táska járta.

— Ki vagy? — kérdi az öreg keményen.

— Én a garabonciás diák?

— Tiszta-e a lélek?

— Talán még a se! Oly cudar volt a tengelyen!

— No a mese! hangzott az Ica kiáltása s végtelen nevetésbe fült.

— Csak nem a legatus?! — kérdi a káplán el efuló nevetéssel.

— De igen, könyörgöm, még pedig Panama.

— Ezt az utat csak kipanamáztá. Panama, Panama! — mondja Elenóra.

— Kerüljön hát bennebb!

— Kezeiket csókolom! Itt legfeljebb csak az istállóba mehetek.

— Birokra kerül a sor! — fenyegetődzik a káplán.

— Meg aztán mi is itt vagyunk ám, — nevetnek a lányok, — s még furcsábban kerül be, mint ide.

Viharzó nevetéssel kísérik az előszobán át az ebédlő üvegajtájához, melyet a nagytiszteletű úr már fel is tárt idegesen a nagy zajra.

— Mi az Isten csoda medvét hoztatok?! — kiált ijedten, megpillantva a sármumimát a lámpa fényénél. A kis társaság jobbra-balra dőlt s a nagy lahotából csak ennyit lehet kivenni:

— A diák... A diák...

— Istennyila! Menykö! kiált a Nagytiszteletű.

A mumima mosolyogva mutatja fehér fogait. A Nagy-

tiszteletű úr végig nézi egyszer, végig nézi kétszer s aztán feleségéhez fordul s most már ő is nevetve :

— Nézd már, anyuk! Azt mondják, hogy a diák!

* * *

— Aztán jöjjön vissza estére! — kiált Panama után a Nagytiszteletű asszony a kapuból s mikor a szende Eleonora sugott még pirulva a mamának valamit, hozzátette :

— Aztán a segédjegyzőt ott ne hagyja!

— Gyű! Lovak! Nem lovak! Fussatok! — nógatja Pista bácsi az iparkodó jószágokat.

— Jó kis szalma ülést gabalyított, Öreg! Ez már puhább mint a kocsitengely, — mondja Panama a szekér farában mosolyogva az esernyő alatt. Mert, hogy esni esik elég szaporán.

— Hát a diák úr hogy szolgálna most gyalog?

— Sehogy.

— Pedig úgy szokják la! Nem tom a Nagytiszteletes Úr hogy szánalmazta meg!

— Van neki is szive, Bátyám, mint nekünk!

— Bizomson. No meg violája lesz este.

— Már hogy nekem?

— Ha ugyan? Hát Jánosnak teccenek híjni?

Panama elmosolyodott.

— Egészen máskor van az violám.

Minth a Nap nem is lenne már az égen, csak egy csomó elszakadt napsugár mosódott volna szét szürkén a sűrű esőben.

— Ugye, Öregem, nem fenékgig tejfel a diákember élete sem?

— Hát biz nem a! Itt inkább fenékgig sár. Osztán hány falu?

— Három.

— Még Harsány, meg Gyuro. Vannak szépen hál' Istennek! — s kalapját megbillenti az öreg. Haladt a szekér, az idő is. Egészen szépen beesteledett, mire Panama a harmadik helyen is fungált. Istentisztelet után a segédjegyző kapuja elé hajtattott s betért hajlékába, Pista bácsi pedig a közeli Pityergőbe, már tán másodszor is.

— Nincs itthon a Tekintetes jegyző úr, — fogadja Panamát a takarítóasszony, — főzik annak a kapcáját valahol, — teszi aztán utána.

— Ne mondja! — Csodálkozik a diák.

— De biz'! Mán csak megmondom, hol?

— Azt is tudja?

— De tudom ám! Rekettyésen a papkisasszony.

— Jó kis szakács!

— Ugy a, lelkem.

Panamát már várta künn az öreg. Biztassa meg Pista bácsi! a lovakat. Otthon talán áll is már a viola?

— Hej! Lovak! Nem lovak! — suhogott az ostor.

— Eső, sár, sötétség! Mi leéz velünk, Bátyám?

— Csak arra tessék ügyeskedni, el ne vesszék a diák úr, a többi az én dolgom.

Panama két kézre fogta esernyőjét, mintha abba akarna fogódzni. Kitty-kotty! Zökken, ugrik, farol, vágódik a szekér. A diák szalmaülése egyre jobban terpeszkedik, míg végre Panama a szekéralj-deszkán érzi magát. Lábai ki-nyúlnak az esernyő alól az átjáró karácsonyi esőre. Majd török ülésbe ül. Így meg mintegy óriás Mitugrasz Jancsi forog jobbra balra, előre és hátra a szekér tapintatos játéka folytán.

— Ne lökdöss, hé! vendég vagyok, vagy mi?!

A szekér nem könyörül. Hankm az ut igen.

— Uszik a ló, Öreg . . ! Hopp! De most már én is kiált a diák.

— Mi a manó!

— Hol beszél kend a hátam mögött, Bátyám.

— Há itt ni!

— Most már melyikünk ül jól.

— Én la, itt a lu farkánál, — mond a tiszaháti magyar.

— Soha ilyet! Forduljunk egyet!

— Fnrduhat százat is a diák úr reggelig.

— Ne öljön meg! Hát a viola?

— Az is! Legfeljebb be teccik menni itt Harsányi tiszteletes úrhoz, de az nem János — mondja István bácsi ásitozva.

— Hát még csak itt vagyunk.

— Itt is csak a végén. — böki ki a szót az öreg kormányos a pipaszár mellől mialatt, amint a lecsurgó víz elárulta, a rúd végéhez tart. A szomszédokból innen is, onnan is kibukkan egy-egy csodálkozó alak. A jó lelkű nénik világgal közelgetnek és nagy sopánkodással Pista bácsinak nem kis bosszuságára. Majd a ló füléhez hajlik az öreg s bele súgja:

— Juj! Kati! de szégyellem magam!

Aztán megragadva a rúd végét, öreges táncmozdulatokkal tekerinti most jobbra, majd balra biztatván a lovát:

„ . . . Kati gyere ki, nosza gyere ki!
Megájj Katyi, megbánja azt valaki!“

Panama pedig a szekérről biztatja a grasznyikat* s közbe akasztófahumorról fűszerezi a helyzet tragikomikumát. A széleken fel felszisszen a kacaj. Minél többen gyűltek össze, annál nagyobb a sajnálkozás hangja, de semmit se tesznek. A jóakarató lovak neki neki fohászkodnak, míg végre az istráng is elszakad. István már cifrázni kezdi a beszédet.

— Ide süss hugom! avval a lámpással! Kettővel se lesz sok míg összeforrasztom, — adja ki a parancsot.

— Dobre! öreg!

— No Katyim. Ne ugrálj. Most már hallgatónak danolom — s elkezdí nyujtái szomorúan: „ . . . Katyi! gyere ki! . . . “

Végre is a nagy lárma, a Pista bácsi varázsnótája no meg a csípős humorral fűszerezett ostort se felejtjük el, segítettek. A szekér tovább megy az öreg nagy zsörtölődése között.

— Hogy pukkaggyanak meg! Nem hogy lefeküdnének! Csudájára járnak az embernek!

— Úgy a Pista bácsi, oszt elveszik az ember szeme fényét azokkal a lámpásokkal.

— Istenuccse! igaz á!

— A karmantjus angyalát, Bátyám! Ki esett mind a két kerék jobbról.

* Cigány szó = ló.

Az öreg leszáll nagy lassan s megtapogatja a kerekeket:

— Itt vannak la!

— Mi kendnek a vezetékneve, Bátyám?

— Hát mán mért na?

— Hát ki akarom ujságotni ezzel az uttal.

— Mán csak ne tessék csuffá tenni a világ előtt!

— Jól van, jól, de haza jutunk-e már szép szerivel?

István nem szól. A csendtől csak a sötétség nagyobb. A lovak lassan törtetnek, Panama esernyőjén pedig szaporán kopog az eső. Most egy zuhanás s a szekér megáll.

— A kanális! — sóhajtja az öreg, mintha legalább is a másvilágon lenne s hortyogva húzza a csendest. Panama hirtelen leugrik. A kocsi a híd mellé lépett s elejével a viz sáros szélében térdepel. Nagy igyekezettel kiszabadítja.

— Hála Istennek! Semmi, semmi! örvendezik aztán.

István előtt kifeszíti az esernyőt, leragasztja a lovakat, felül a nyergesre s aztán

— Jó éjszakát! Szép álmokat;

— Alig haladt pár száz lépésnyire, fényt pillant meg maga előtt. Majd egy alakot fedez fel, ki teli vitorlával törekszik előre dagasztva az utat s egész tüdővel fújja:

„Megérdemli az a lány,
Kéért sáros a csizmám!“

— Lány is lehet ám az, vagy kigyelmed semmi!

— Az is a, meg én is valami! válaszol az alak.

— Akkor — van egy vendéglovam — hát fel a szőrire!

Az ismeretlen átadja lámpását Panamának s kapaszkodni kezd.

— Igen bevacsorázott kigyelmed!

— Az nem! Egy hét óta praeparálom gyomrom erre az estére, hanem inkább az út mustrált ki, — mondja a vendég a helyzet magaslatán.

Panama az orra alá tartja a lámpást:

— Hanem jó pofa vagy, Öreg! Talán biz a segédnótár, mert én meg a diák lennék, Panama.

— Eltaláltad, hadd lássam hát én is, hogy vagy képesítve?

— Meggusztálja a lámpással.

— No, akkor egy helyre tartunk!

Panama mesélni kezdi gazdag színezéssel kalandos utját. Észre vennék, hogy már Rekettyés végén vannak, ha a cigány putrik között szóló víg muzsika figyelmessé nem tenné őket.

— Te nótár koma! vigyük el a cigányt a violára.

— Hová?

— Hát a Nagytiszteletű úr violájára.

— Hé! More! — kiált a segédjegyző.

A dádék előállanak; még sötétebb lett. A primás kezébe nyomják a lámpást s megindulnak a lovak előtt a faluvégi magyarok. A karaván nemsokára a nagytiszteletű parókia előszobájának ajtajánál áll meg s a két lovag ráteszi:

„Álljunk meg az ajtó előtt, itt lakik a szívem violája!”

Mire a lakásból kíváncsian, egy kedves meglepetés jóleső derűjével kifutottak, már a cigány is bevágott a második sornál:

„Hej, cigányok! húzzátok rá egy kesergő, szomorú nótára!
Húzzátok a szívem szerint, hadd eredjen meg a könnye rája
Hadd tudja meg, mi az, mikor valakinek fáj a szíve tája!”

Nagy taps és éljenzés a tornácon.

— Szép számmal összejöttünk, — állapítja meg a harsányi tisztartó.

— Pedig még hiányzanak is, ugy-e Jancsi bácsi — mondja a gyűrői jegyző, a ki egyuttal rekettyési is, a segédnótár princije.

— Hát itt csak egy eklezsiás papot látok rajtam kívül, pedig hármát vártam.

— Rossz az idő, vele együtt az ut is, — mondja a katolikus főúr.

— Az igen, — erősíti meg a tisztartó, — a feleségem is gondolkodott, de úgy-e, Terka lányom ott az alsó parlamenten, neked nagy kedved volt ám. A fiatalok erősen protestálnak.

— Ott az alsó parlament — kiáltják az asztalfő jobb sarkánál levő hangos gyerekasztalra mutatva.

Panama fel is emelkedik s előkelő komolysággal veszi a szót:

Magas személyiségünket illető némi-némű téves információk elosztatása végett kegyesen bemutatom: Terézia főhercegnő, császárnő is volt ilyen; balján (egy egyetemi rektor-professzor, ki működését most rekettyésen folytatja) a rekettyési egyetemi rektor-professzor. A rektor-professzor úr mellett Ica grófnő, balján férje a gyúrói birodalmi kancellár. Itt velük szemben Eleonóra grófnő . . .

— Feljebb! — kiált Eleonora mosolyogva.

— Hercegnő!

— Feljebb — hangzik fokozott kedéllyel.

— Főhercegnő!

— Kicsi!

— Királynő!

— Nem elég!

— Tündér!

— Valami!

— Angyal.

— No, most jön!

— Az én feleségem, ki nagykövet vagyok.

Viharos éljenzés és taps közepett mutatja be udvari lelkészüket, az Eleonóra jobbán ülő segédlelkészt. Előkelő bájos mosollyal és fejvetéssel veszik tudomásul a tapsot. A cigány is hajlongva húzza.

— Felséges egy jelenet ez! — sóhajtja Panama.

— Melyik? — kérdi Eleonóra, kinek sötét szeme mélyén rejtett lánggal ég a tűz.

— Hát ez a vacsorajelenet!

— E se rossz mozzanat, a sült kacsamozzanat, — mondja hatásos mosollyal Eleonóra az érkező tálakra mutatva.

— Megjátszuk! Eljátszuk! Ugy-e kis Partnerem!?

— Nézze csak, Panama! a kancellár úr egész átszellemült ott Icánál a szív iránt.

— Csoda, hogy még él szegény feje!

— Miért?

Panama nem felel. Feje hirtelen hátra hanyatlik, kezeit az asztal alatt összekulcsolja s könyörgő arccal suttogja:

— „... és ne vigy minket a kísértetbe!”

— Panama! — s a kezére üt Eleonóra.

Az nevet, Ica pedig hamisan megfenyegeti:

— Azt a kutyafáját magának, Panama! Panamázik velem!

— Feleljen hát, ha legény! — unszolja Eleonóra.

— Icuka tekintete akar a villám. Mikor úgy összeakad tekintetünk, oly kellemes villamos áram fut rajtam keresztül. Hopp! Nem érzi? Most is!

Eleonora felnevet:

— Hogy fusson át magán egy villamos áram áram nélkül!

— Aztán ha körülményesen rám néz, úgy megráz valami.

— Talán biz a hideg! Láss a tanító úr meg két tűz közt sem ég meg.

— Nem ám — felel nagy biztosan a professzor úr — mert én mindig a gyújtogatónál biztosítatom magam tűz ellen.

— De tán innánk is! — indítványozza a segédlelkész.

— Keveset szól komám, de jót — dicséri meg a jegyző.

Ivás után csend lesz. Egyszer csak felkiált Panama:

— Ica! No mondja!

Az nevetve szökken fel:

— Maga hallucinál!

— Sokkal inkább hall Icunál, -- javítja ki Eleonóra.

— Hisz én egy árva szót nem szóltam! Hát maga mit hallott?

Panama fejét vakarja:

— Mintha Icuka azt mondotta volna: „Megállj diák! Kutyadiák! Sülve főve, sírva mégysz el innen!”

Nagy hahota, melyből kicseng az Ica csiklandó, forró nevetése:

— Nagyszerű! Istenem! Hiszen csak gondoltam. Nesze neked, diák!

Panama összecsapott kezekkel:

— Ah! Kaba! Lángoló Kaba! — s Terikére néz.

— Vigyázzon, Nagykövet ur! mert ott is majd gondolnak valamit, — figyelmezteti Eleonóra.

— Ugy. Magára nézek, Eleon! Maga semmit se gondol velem! Hosszan néz Eleonórára, ki fenségesen nyugodt marad mint a pihenő tenger. Sima arcának hamva alatt szelíd pír jelenik meg s lassan erősödik, szemének rejtett tüze izzani kezd sötét mélyén.

— Jaj! Már te is gondolsz te kis hamis! -- kiált fel Panama, mire Eleonóra két kacsójával szemérmesen eltakarja arcát.

— Csak nekünk nem gondol senki, Professzor uram! — szól a segédnótár.

— Hisz jó Fiu! Te már félig meg vagy sülve s nem is kell jobban. Belőle, Icuka! Ugy-e bőftököt csinálnak?

— Szeretem is ám! — neveti Ica.

Most a felvégen felemelkedik egy lakos, köhint egyet-kettőt, mire a fiatalok is figyelmesek lesznek, s ékes dikciót mond. Utánna a more ugyan rábazzsavel. Hangos „éljen!“, „vivát!“ még „hoch!“ is. Mindenki koccint a ház urával s élteti. Zajosabb lesz a társalgás. Az ünnepelt Nagytiszteletű úron kezdve eldalolják kinek-kinek a kedvenc nótáját cigánykisérettel. Közbe születik és meg is hal egy két dikció. Majd elhallgat a cigány s a lányok cimbalmoznak s a segédnótár szólózik.

Ugy éjfél tájba, mikor a jókedv és vidámság már a talp alatt is ég, az aranyifjúság a cigány elé perdül, no meg az öregebbekben sem tagadja meg az ember magát.

A kakas harmadszor szól. Csendes már a rekettyési parókia, csak a káplán szobája hangos, világos. Keresztelő, meg névnap járja. A káplánt megtették Jánosnak a fiuk. Ej-haj! Heje-huja, dinom-dánom!

— Éjjeli zenét a lányoknak! — kiált most egy torok, mire kivonúlnak a cigánnyal nagy hangosan a lányok ablaka alá. Az eső hull, mint a harmat, de észre se veszik. Minden nótát nagy konferencia előz meg, melynek mindig a cigány vet véget. Ha aztán elkezdi a more, a professzor ur űti a taktust s dirigál a három gyászvitéznek:

— Dűjj bele fortén, accurátosan! Pielissimo! Ájuldozva! Hörgön fisztulával!

Hanem a karmester úr tekintélye és hatalma megtörik ám ezen a nótán:

„Rekettyésen nincsen kislány, csak kettő!“

Az elsősor csak elmegy békességesen, de mikor a másodikat a kancellár koma bekiáltotta: „Az egyiket szeretem én, a segédjegyző!” — neki mennek, megtépásszák s kiabálják:

— Ez csak rím, de nem igaz!

A harmadikat egy akarattal fújják: „A másik meg a kapuba neveti, de hi-hi hi!” A negyediknél teljes lett a discordia. A káplán is felfújja magát, a diák is teleszívja a tüdejét s mellüket verve kiáltják:

„Hogy őt meg a tiszteletes (legatus ur) szereti, — s egy-más arcába nevetve végezik a sort — hi-hi-hi!”

— Szeretitek ti mindaketten — kiált a tanító — az a másik még csak engem szeret.

— Szeretett, míg engem nem látott — kiáltja Panama. Még itt az ablak alatt Jánossá ütik a tanítót.

Körbe-karikába fogódnak a duhaj magyarok s ropogós nóta mellett úgy távoznak az ablak alól. A sötét ablakok mögül lázító édes leánynevetés száll utánuk, s ők mennek a rektóriába tovább vijolázni. A lányok visszatérnek fehér nyoszolyájukba. Lerugják csipkés takarójukat s lázasan elalusznak . . . Ugyan mit álmodnak?

Kriston A.

TARKASÁGOK.

A női szív.

Csak négy kis szobája van s olykor mégis százan is laknak benne. Utvesztőbb, mint száz Labyrinth.

Felelet nélküli különös kérdések.

Hogy lesz a szép lányból rossz anyós? — Leány és ifjú, kik égőn szeretik egymást, hogy civódhatnak, ha már egymáséi? Itt-ott miért kell a férjnek sokszor igen korán ily szavakra fakadni: Jaj, Istenem! hogy elvettem, úgy szerettem, majd megettem! Én Istenem! hogy miért is nem ettem meg!?

A kis dobos.

Bohó vakmerő volt. Örökké nyugtalan.
Kalandokra vágott, de unos untalan.
Csatáról csatára, lángok közül tűzbe
Vad lobogó vágya úgy kergette, üzte.

Tűznek pergésében, nyíl özöne alatt
Kacagva, vérezve viselt ezer hadat,
Villámlások között, szikrák záporában,
Örjögő lázasan, tüzek mámorában.

Brrrrrr . . . Hogy berregett a dob!?
Hullott a tüzzápor, a hős térdre bukott.
A kacagó ellen: „Előre! Rajta! Most!”
S tovaragadták a vérző kicsi dobost.

Fogságra vetették angyalok várába'
Angyalok várának egy titkos lakába.
A vár szellemei kinozták szüntelen:
Féltékenység, kétség, vágy, remény, szerelem.

Túrte, mig tűrhetette; hanem mikor látta,
Hogy sok az eszkimó angyalok várába,
Négy titkos kamrában ezeren is élnek:
„Agyiő!” — búcsút intett a kis kapuféln k.

Szabad tehát a rab! Büszkén kel szárnyára!
 Ki jön, ki száll vele csókos, nagy csatára!?
 Hol van az amazon? Vaj, ki teszi már most
 Herzsgefangenné szívem, a kis dobost?!

Salve!

Érdekes, hogy a legkomolyabb dolgok a Tarkaságokban jelennek meg. Bizonyosság, hogy én magam is itt. Lombhulláskor jöttem kacagva, nótázva; górtam két kézzel a babérmagvakat. Lett is kikelet. A lányok koszorúba fonták a saját termelést. Én élőszobrot álltam. Lábamnál talapzatként négy kuvasz hevert, a konviktus kutyái, mint életem remekművének alakjai. (L. a Géniuszok sziporkáinak I. kötetében.) Annyira beleéltem magam a szoborszerepbe, hogy a koszorúzás után hidegvízzel ébresztettek fel. Kalapom köszönésre emeltem a lányok felé, most pedig lapunk kedves olvasóitól búcsúzom s megyek vezekelni. Most még a Tarkaságok mezején, a jövő számban pedig még kijjebb, a borítékon fogok szerepelni egy ily hirdetésben:

„Felelős szerkesztő humorral kapható! Hol vékony koszt, ott a lakosokra gondolva ajánlom magam s ha elfogadnak, magamra gondolva ajánlom magam. — De különösen a „Magyar Lányok“-nak.

Üdv az olvasónak s nekem gracia!

Kr.

EGYLETI ÉLET.

A „**Hittanhallgatók Egylete**“ május hó 9-én tartotta meg évzáró közgyűlését. A tisztviselők lemondása és az elnöki beszámoló voltak a gyűlésnek fontosabb tárgyai.

A „**Magyar Irodalmi Önképző-Társulat**“ záróközgyűlésével kapcsolatban komoly és víg szavlati versenyt tartott. A komoly szavlat első díját (20 Kor) Kriston Antal nyerte el, Tóth Kálmán és Illyés Bertalan egyenkint 10—10 Kor.-val jutalmaztattak. A víg szavlat díja (20 Kor.) Illyés Bertalan és Tóth Kálmán között osztott meg egyenlő arányban. Az évvégi titkári jelentés szerint a Társulat 8 rendes és 2 rendkívüli közgyűlést tartott. Elhangzott az év folyamán 2 felolvasás, 3 komoly és egy víg szavlat. Ezek közül dicséretet kapott Matusz János bírálata, Kriston Antal és Kósa Szabó Pál egy-egy komoly és Illyés Bertalan egy víg szavlat. A pályatételek közül a lírai költemény és novella-pályázat nyer-

tese Kriston Antal. Habár nem is volt ez évi működés a legnagyobb, de nem is a legkisebb a kicsinyek között.

Az „**Akadémiai Ifjúsági Olvasó-Egylet**“ május hó 10-én rekesztette be évi működését. Jövő évi könyvtárnokká egyhangúlag Kriston Antal, pénztárnokká szavlat-többséggel Kiss Pál választott meg. Legyen békesség és siker működési köre.

Az „**Erdélyi Önképzőkör**“ is befejezte évi működését május hó 8-án. Jövő évi ifjúsági elnökké Sütő Kálmán főjegyző választott meg. Az évi rendes komoly és víg szavlat-verseny május hó 1-én megtartván, a komoly szavlat díja Szendrey László és Pásztor Jenő között osztott meg, a víg szavlat nyertese Szendrey László.

Az „**I. Rákóczy György-Egyesület**“ révparthoz jutott április hó 29-én. Szép tevékenységét áldja meg az Isten a jövőben is.

HIREK.

Lapunk ez utolsó száma ezer és egy ok miatt csak most juthat kedves olvasóink kezeihez. A múltli iskolai év folyásának hirtelen elvágása s azzal együtt az erők elszéledése ennek legközvetlenebb oka. Ezért kell most május-júnusra visszamennünk, holott a jelenre, sőt a jövőbe kellene tekintenünk. Emlékezzünk régiokról.

Takács Bélát, főiskolánk volt kitűnő tanítványát, diákéletünk közkedvelt alakját május hó 6-án

iktatta be Sütő Kálmán, megyaszóli lelkész, az alsódobszai ref. egyház lelkészi állásába. A közlekedéssel megválasztott és közszeretettel fogadott új lelkésznek szerencsét, áldást kíván a Közlöny is!

Máj. 6. E nap feledhetetlen szép emléket hagyott mindazok lelkében, akik a buji kirándulásban részt vettek. A kora reggeli vonattal indult el 23 theológus ifjú Nagy Béla theol. dékán ve-

zetése alatt. A györgytallói gazdasági lakban már lobogó lánggal égett a bujiak jótékony, szeretetteljes lelkesedése. „Meg ne éhezzenek ami kedves vendégeink addig se, míg hozzánk érnek“ — mintha ez a gondolat tükröződött volna vissza a sok kedves arcra. Andrassy Kálmán lelkész itt tartózkodó leányának minden dicséreten felül álló kedvessége, odaadása folytán, kitünő villás reggeliben részesültünk. Nem az ezzel járó anyagi áldozat, hanem az a mindent feltáró, önmagát is odaadni kész szivesség képezi annak feledhetetlen értékét. A jó bortól, de sokkal inkább a lelki italtól mámoros fővel érkezünk a a berceli komphoz, hol a nagylelkűség és vendégbarátság már teljes nagyságában kezdett kibontakozni. Porosan, elfáradva nem mehet Bujra senki vendégségre! A fogatok hosszú sora várt bennünket s röpitett újra. Épen a templomkert előtt vár az ünnepi dísz öltött gyülekezet. A belső öröm és lelki béke kívül mindeniknek az arcára. Középter-

metü, jóságos arcu öreg úr lép elénk. Pál apostoli alakja egészen a benső emberre vall. A szivét, a lelkét önti ki minden szavával, minden cselekedetével. Előbb künn a fogadásnál, majd benn az Isten házában, a vendégasztalnál — mindenütt ugyanaz a szelid, jóságos, de ha kell erős, birói szigorral is építeni tudó férfit. Testet és lelket gondozni, de úgy, hogy a test csak annál inkább a léleknek hódoljon; ez az ő jelszava és éltető, lelkesítő elve. Meg is látszik a gyülekezeten. Nincs ott szegény, kenyérlétküli ember, nincs korhely, léha, könnyelmű sem. Megáll rendületlenül mindenik azon az őrhelyen, amelyre az Úr, illetve általa az ő szolgája: Andrassy Kálmán állította. Üdv nektek és köszönet, jó pásztor, hú nyáj, üdv néked, saréptai özvegy, áldás és béke veletek! Testben és lélekben felfrissülve, meggazdagodva tért vissza a kis csapat ugyanazon az úton.

Máj. 13. Az iskolai év ünnepelesen berekesztetik.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Önk. szakaszvezető. Gondolata remek, de itt-ott nincs eléggé kiugratva Némi kihagyással, vagy átalakítással hozhatnánk.

K. G. Hol vagy? Rukkolj be!

Sz. F. T.-nána: Dettó!

Sz. A. Kassa. Itt. Köszönjük. Levél megy.

HUNGARIA

mosó s vegytisztító intézet Spatakon.

Van szerencsém a m. f. közönséget értesíteni, hogy a Rákóczi-utcán a mai kornak teljesen megfelelő

vegytisztító intézetet

létesítettem. Elvállalok minden e szakmába vágó munkát, u. m. férfi- és női ruhák, keztyűk, függönyök, szalagok, csipkék, nyak-kendőök és fehéreneműek tisztítását. Kelme és ruhafestést minden színre elvállalok. A n. é. közönség b. pártfogását kérve, maradok tisztelettel

NEUMANN MÓR

mosó és vegytisztító intézete.

Gallérok 7 nap alatt készülnek. Szörme-tisztítás.

Koméniusz

mozgósínház Sárospatakon.

Tökéletes, szolid képek több világhírű cégtől, Gyönyörű vidékek, állatfajok, ipari telepek, természeti szépségek ismertetése minden előadáskor.

Kitűnő előadások!!

Minden 2-ik vasárnap 2 előadás. D. u. 4—6-ig és 8—10-ig. Belépti díjak: Zártszék 1.60 K. I-ső hely 1.30 K, II. hely 1 Kor., III. hely 70 fillér. Főiskolai, tanítóképződei ifjak jegyei egy hellyel magasabbra érvényesek. Gyermekek 10 éven alul 70 fillér. AZ IGAZGATÓSÁG.

Alapítattott 1890.

Alapítattott 1890.

Spitz Antal

órá- és ékszerész, Sárospatak.

Ajánlja dús raktárát mindennemű ékszerek, nászajándékok és elsőrendű zsebórák beszerzésére. — A nemes tanuló-ifjúságnak, lelkes, tanító uraknak árfelemelés nélkül előnyös részletfizetésre is.

Vidékre a legnagyobb készséggel választékot küldök. Javítások a legpontosabban eszközöltetnek. Kitűnő villany-elemünk van!

Leghírneveobb vendéglő Sárospatakon

a

„Vadászkürt“

mely a mai modern igényeket teljesen kielégíti.

Izléses vendéghelyiség. Kitűnő saját termésű borok. Kényelmes szállodai szobák. A legpontosabb, legelőzékenyebb kiszolgálás.

Tulajdonos:

Freifeld Ferenc.

